

Toespraak

voor de deelnemers aan het congres van de Commissie van de
Bisschoppenconferenties van de Europese Unie (COMECE)

Sala Clementina, 24 maart 2007

*Mijne heren kardinalen,
geachte medebroeders in het bisschopsambt,
geachte afgevaardigden,
geachte dames en heren!*

Het is mij een bijzondere vreugde u in zo groten getale op deze audiëntie te ontvangen. Deze vindt plaats aan de vooravond van de vijftigste verjaardag van de Verdragen van Rome, die op 25 maart 1957 werden ondertekend. Toen werd een belangrijke episode afgesloten voor Europa, dat na de Tweede Wereldoorlog volledig verpauperd was en een toekomst wilde opbouwen in vrede en grotere economische en sociale welvaart, zonder de verschillende nationaliteiten op te heffen of te ontkennen. Ik groet de voorzitter van de Commissie van de Bisschoppenconferenties van de Europese Unie, bisschop Adrianus Herman van Luyn van Rotterdam, en dank hem voor de vriendelijke woorden die hij tot mij gericht heeft. Verder groet ik ook de andere bisschoppen, hooggeplaatsten en alle deelnemers aan de vergadering, die deze dagen georganiseerd wordt door COMECE om over Europa na te denken.

Dit continent heeft sinds de maand maart vijftig jaar geleden een lange weg afgelegd, die tot verzoening van de beide 'longen' – van het Oosten en het Westen – heeft geleid. Deze zijn door een gemeenschappelijke geschiedenis verbonden, maar werden willekeurig door een voorhang van onrecht gescheiden. De economische integratie heeft tot politieke integratie aangezet, en de nog altijd moeizaam voortgaande zoektocht bevordert

naar een institutionele structuur. Een structuur die passend is voor een Europese Unie, die ondertussen 27 lidstaten telt en ernaar streeft een wereldwijd handelend subject te worden.

In deze jaren voelde men steeds meer de behoefte om een gezond evenwicht aan te brengen tussen de economische en de sociale dimensie. En wel door een beleid dat in staat was welvaart te brengen en de

concurrentiepositie te versterken, maar zonder de gerechtvaardigde verwachtingen van de armen en verdrukten te verwaarlozen. Vanuit demografisch oogpunt daarentegen, moet men helaas vaststellen dat Europa een weg lijkt te zijn ingeslagen die het zou kunnen losmaken van zijn geschiedenis. Dat zou niet alleen de economische groei in gevaar brengen, maar ook enorme moeilijkheden voor de sociale samenhang teweegbrengen. Het zou vooral een gevaarlijk individualisme bevorderen, dat geen rekening houdt met gevolgen voor de toekomst. Je zou bijna denken, dat Europa het vertrouwen in de eigen toekomst verliest. Verder wordt de solidariteit, bijvoorbeeld als het gaat over milieubescherming of gestructureerd gebruik van energiebronnen en -investeringen, niet alleen internationaal maar ook nationaal maar moeizaam bevorderd. Het lijkt erop dat het Europese eenwordingsproces zelfs niet door ieder gedeeld wordt, gezien de wijd verbreide indruk dat sommige 'hoofdstukken' van het Europaproject werden 'geschreven' zonder voldoende acht te slaan op de verwachtingen van de burgers.

Uit dat alles blijkt dat we niet mogen denken een echt 'gezamenlijk' huis te kunnen bouwen, als de aan de volkeren van dit continent eigen identiteit wordt verwaarloosd. Het gaat inderdaad eerst om een historische, culturele en morele identiteit en pas op de tweede plaats om een geografische, economische of politieke. Een identiteit die uit een geheel van universele waarden bestaat, mede gevormd door het christendom. Dat heeft daarmee niet alleen een historische, maar ook een funderende rol voor Europa gekregen. Deze waarden die de ziel van het continent vormen, moeten in het Europa van het derde millennium als 'zuurdesem' van de

beschaving blijven bestaan. Immers als die zouden verdwijnen, hoe zou het 'oude' continent dan verder de functie van een 'zuurdesem' voor de hele wereld kunnen vervullen? Als de regeringen van de Unie bij gelegenheid van de 50ste verjaardag van de Verdragen van Rome 'dichter bij' de burgers willen staan, waarom zouden zij dan zo'n essentieel element van de Europese identiteit als het christendom uitsluiten, waarmee een grote meerderheid van de burgers zich blijft identificeren? Is het niet opmerkelijk dat het huidige Europa zich enerzijds als waardengemeenschap wil presenteren, maar anderzijds steeds vaker het bestaan van universele en absolute waarden lijkt te bestrijden? Leidt deze unieke vorm van afvalligheid, van 'apostasie' van zichzelf, nog voor zij apostasie van God is, misschien niet tot twijfel aan de eigen identiteit? Tenslotte wordt zo de overtuiging verspreid, dat belangenafweging de enige manier is voor moreel onderscheid en dat algemeen belang synoniem is voor compromis. Het compromis kan goed een legitieme afweging zijn van verschillende individuele belangen. Alleen verkeert dat steeds in algemene schade als het akkoorden met zich brengt die voor de natuur van de mens schadelijk zijn.

Een gemeenschap die wordt opgebouwd zonder acht te slaan op de echte waardigheid van de mens, op het feit dat iedere persoon naar Gods beeld is geschapen, brengt uiteindelijk niemand het goede. Daarom lijkt het steeds belangrijker, dat Europa zich hoedt voor deze vandaag zo wijd verbreide pragmatische houding. Zij legitimeert systematisch het compromis boven de essentiële menselijke waarden, alsof het zou gaan om de onvermijdelijke acceptatie van het vermeende kleinere kwaad. Een dergelijk als evenwichtig en

realistisch gepresenteerd pragmatisme is dat in wezen juist niet, omdat het de dimensie van de waarden en idealen ontkennt, die eigen zijn aan de menselijke natuur. Wanneer dan op zo'n pragmatisme niet-religieuze en relativistische tendenzen en stromingen worden geënt, weigert men uiteindelijk het recht aan de christenen zich als zodanig in het publieke debat te mengen. Of, in het beste geval, hun bijdrage wordt afgedaan met het verwijt dat ze onrechtmatige privileges zouden willen beschermen. Op dit actuele historische ogenblik en gezien de vele daarmee verbonden uitdagingen kan de Europese Unie er niet omheen – wil zij een goede garantie voor de rechtsstaat zijn en effectief bevorderaar van de universele waarden – heel duidelijk het zekere bestaan van een bestendige menselijke natuur te erkennen, die de bron is van gemeenschappelijke rechten voor eenieder, inclusief hen die haar ontkennen. In dit verband dient het recht tot weigering op gewetensgronden, elke keer als fundamentele mensenrechten worden geschondden, beschermd te worden.

Beste vrienden, ik weet hoe zwaar het voor de christenen is deze waarheid over de mens dapper te verdedigen. Wordt echter niet moe en geeft niet op! U weet het, u hebt de opdracht met Gods hulp een 'nieuw Europa' te bouwen dat realistisch maar niet cynisch is, rijk aan idealen en vrij van naïeve illusies en dat zich door de eeuwige en levenschenkende waarheid van het Evangelie laat inspireren. Weest daarom op Europees niveau actief aanwezig in het publieke debat, in het besef dat dit nu een integrerend onderdeel is van het landelijke debat, en

voeg bij deze inzet effectief cultureel optreden. Richt u niet op de logica van de macht als doel in zichzelf! Laat de aansporing van Christus een blijvende prikkel en steun voor u zijn: "Als het zout zijn kracht verliest, deugt het nergens meer voor dan om weggeworpen en door de mensen vertrapt te worden" (vgl. Mt 5, 13). Moge de Heer al uw inspanningen vruchtbaar maken en u helpen om de in de huidige maatschappij aanwezige positieve elementen te herkennen en tot gelding te brengen, maar tegelijkertijd al datgene moedig aan te klagen, wat tegen de menselijke waardigheid is.

Ik ben er zeker van dat God de grootmoedige inzet zal zegenen van hen, die in de Geest van dienstbaarheid bezig zijn om een gemeenschappelijk Europees huis te bouwen waar elke culturele, sociale en politieke bijdrage het algemeen welzijn tot doel heeft. Voor u, die reeds op verschillende wijzen met dit belangrijke menselijke en evangeliegetrouwe doel in de weer bent, spreek ik mijn ondersteuning en krachtige bemoediging uit. Ik verzeker u vooral, dat ik u in het gebed zal gedenken. Terwijl ik de moederlijke bescherming van Maria, de moeder van het mensgeworden Woord, aanroep, geef ik u en uw families en gemeenschappen van harte mijn liefdevolle zegen.

© Copyright 2007 – Libreria Editrice Vaticana / R.-K. Kerkgenootschap in Nederland

Vertaling: H. Lohman M.A.